

Motion till riksdagen 2025/26:308

av **Vasiliki Tsouplaki m.fl. (V)**

En samlad ungdomspolitik

1 Innehållsförteckning

1 Innehållsförteckning	1
2 Förslag till riksdagsbeslut.....	2
3 Inledning.....	2
4 Ungdomars inflytande och delaktighet.....	3
4.1 Ungas organisering	3
4.2 Rätt att rösta.....	4
4.3 Rätt till inflytande	5
5 Ungas levnadsvillkor	6
5.1 Planera samhället för ungas behov	6
5.1.1 Bostad.....	6
5.1.2 Trafik.....	6
5.2 Hälsa och trygga uppväxtvillkor.....	7
5.2.1 Unga och psykisk ohälsa.....	7
5.2.2 Barn och unga i samhällets vård	7
5.2.3 Kriminalitet	8
5.3 Bildning och utbildning	8
5.4 Ungas ekonomiska situation	9
5.4.1 Ekonomiska villkor för studenter.....	9
5.5 Ungas fritid	10

2 Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör tillsätta en utredning med uppdrag att se över nuvarande reglering och presentera konkreta förslag som underlättar situationen för civilsamhällets behov av grundläggande banktjänster och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag som innebär att Kammarkollegiets bidrag för säkerhetshöjande insatser anpassas efter barn- och ungdomsorganisationers utsatthet och behov och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag till ändring i vallagen (2005:837) så att rösträtten gäller fr.o.m. det år den enskilde fyller 18 år, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det bör införas en försöksverksamhet, i en eller flera kommuner, med att sänka rösträttsåldern till 16 år vid val till kommunfullmäktige och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör se till att utöka remisslistorna, inkludera barn och unga i konsekvensanalyser samt bjuda in fler barn- och ungdomsorganisationer tidigare i de demokratiska processerna och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att elevers individuella inflytande och elevers rätt till inflytande genom sammanslutning bör särskiljas i skollagen och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att elevers rätt att själva avgöra vilka organisationsformer som ska användas för att få inflytande bör tydliggöras i skollagen och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att möjligheten att organisera sig i elevkårer bör tydliggöras i skollagen och tillkännager detta för regeringen.

3 Inledning

Alla ungdomar i Sverige ska ha goda levnadsvillkor, makt att forma sina liv och inflytande över samhällsutvecklingen. Det slås fast i det nationella ungdomspolitiska målet som riksdagen ställt sig bakom. Det är en viktig målsättning och vi ser att det behövs en handlingskraftig politik för att nå dit. Genom en aktiv politik med både breda välfärdssatsningar och riktade insatser för målgruppen kan vi ge alla en bra start i livet och möta de utmaningar som ungdomar ställs inför. I dag handlar dessa utmaningar t.ex. om hög ungdomsarbetslöshet, bostadsbrist, osäkra arbetsvillkor, psykisk ohälsa samt bristande politiskt inflytande. Den nationella ungdomspolitiken omfattar unga i åldern 13–24, så det är också den målgrupp som den här motionen fokuserar på. Förslagen i den här motionen fokuserar på ungdomars makt över sina liv och inflytande över samhällsutvecklingen, och i de delar som rör levnadsvillkor finns läshänvisningar till andra motioner.

4 Ungdomars inflytande och delaktighet

För att skapa ett gott samhälle för unga måste deras erfarenheter och röster få höras. Unga mellan 18 och 24 år är den mest underrepresenterade gruppen på alla politiska nivåer. För att komma till rätta med det behöver vi ny lagstiftning, förnyade demokrati-processer och satsningar på barn och ungas organisering. Myndigheten för ungdoms-frågor och civilsamhälle (MUCF) mäter ungas syn på demokratin och svaren från 2025 visar att sju av tio unga är nöjda med hur demokratin fungerar i Sverige och nio av tio tycker att det är viktigt att leva i ett land som är demokratiskt. Intresset för politik eller samhällsfrågor i Sverige är högt, men bara en av fem anser att de har stora möjligheter att föra fram sina åsikter till de som bestämmer.

4.1 Ungas organisering

Den nationella ungdomspolitikerna ska göra ungdomars egna och självständiga organisering möjlig. Det behöver vara lätt att bilda och driva en förening, och myndigheter och bidragsgivare på alla nivåer bör sträva efter att särskilt underlätta och stötta ungas organisering. Det är också viktigt att det finns stabila ekonomiska stöd och lokaler att tillgå för att mötas. Över 650 000 barn och unga är medlemmar i det som kallas för barn- och ungdomsorganisation, men i dagsläget stöter de på många hinder. Bara det faktum att man som ung är i underläge mot vuxenvärlden är utmanande när man ska ställa frågor till kommunen eller ifrågasätta myndighetsbeslut. LSU, paraplyorganisationen för ungdomsrörelsen, uppger att 70 % av ungdomsorganisationerna har svårt att öppna eller inneha ett bankkonto. Krångliga regler och höga avgifter riskerar att stoppa initiativ innan de ens kommit igång. Utan bankkonto får man inga bidrag och utan bidrag kan man inte bedriva verksamhet. Det behövs ökad kunskap om ideella föreningar i bankväsendet, kortare handläggningstider och lägre kostnader för att öppna ett konto.

I Danmark finns en lagstadgad rätt till ett grundläggande bankkonto för föreningar och mindre verksamheter, och från många håll i civilsamhället hörs krav på att gå samma väg i Sverige. Vänsterpartiet menar att bankväsendet är en del av en fungerande samhällselig infrastruktur och som sådant bör underlätta snarare än försvåra för ett levande föreningsliv. Det finns ett samhällsintresse att se över och med konkreta förslag underlätta situationen för civilsamhällets behov av grundläggande banktjänster. Regeringen bör därför tillsätta en utredning med uppdrag att se över nuvarande reglering och presentera konkreta förslag som underlättar situationen för civilsamhällets behov av grundläggande banktjänster. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

I den senaste mätningen från LSU uppger 80 procent av ungdomsorganisationerna att de upplever att deras demokratiska utrymme har minskat de senaste fem åren. Det beror främst på minskade ekonomiska resurser, ökade kontroller och mer administration. Man upplever också en förändrad syn på civilsamhället och att deras företrädare i högre grad utsätts för hat och hot på grund av sitt engagemang. Särskilt utsatta är unga som tillhör minoritetsgrupper. Årets siffror visar att 36 procent av de svarande organisationerna har utsatts för hat och hot det senaste året, vilket är en ökning med fem procent jämfört med 2023. Det har inneburit att många håller både aktiviteter och mötesplatser hemliga och döljer kontaktuppgifter till förtroendevalda. Många organisationer lägger också betydande resurser på säkerhetsarbete. Vänsterpartiet menar att den här utvecklingen är

ett hot mot vår demokrati. Om unga redan i början av sitt föreningsengagemang upplever otrygghet är risken stor att man inte vågar ta plats i samhällsdebatten och skräms till tystnad. Enkätsvaren visar att det ofta är vuxna som står för hatet och hoten och det känns ännu allvarligare. Tyvärr väljer få att polisanmäla och det behöver undersökas närmare vad det beror på. Vi ser att det behövs förändringar i regelverket för bidrag till säkerhetshöjande insatser.

Regeringen bör återkomma med förslag som innebär att Kammarkollegiets bidrag för säkerhetshöjande insatser anpassas efter barn- och ungdomsorganisationers utsatthet och behov. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen det till känna.

4.2 Rätt att rösta

Valdeltagandet bland unga minskade 2022 från 86 till 83 procent i val till riksdagen. Minskningen var betydligt större bland unga med utländsk bakgrund, där valdeltagandet minskade med hela 10 procentenheter. Allt färre unga är medlemmar i politiska partier. År 2022 var andelen 3 procent, vilket är den lägsta sedan mätningen började 2009. Det här är en alarmerande utveckling som behöver vändas.

Åldern för rösträtt sammanfaller enligt nuvarande ordning med myndighetsåldern. Det innebär att alla som tillhör samma årskull inte alltid får rösta i samma val. De som fyller 18 år efter valdagen har inte rösträtt i valet utan måste vänta ytterligare fyra år till nästa ordinarie val. Vänsterpartiet anser att denna ordning är olycklig och vill förändra den. Den politiska information som kan ges till gymnasieskolans elever under ett valår från lärare, valmyndighet och politiska organisationer väcker förstagångsväljarnas intresse och höjer kunskapen om hur val går till. Den mobiliserande effekten av detta arbete försvagas dock av att en stor del av de elever som i klassrummen uppmanas att gå och rösta inte har rösträtt.

Regeringen bör återkomma med förslag till ändring i vallagen (2005:837) så att rösträtten gäller fr.o.m. det år den enskilde fyller 18 år. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Ett ytterligare steg för att vitalisera demokratin och ge fler möjlighet att vara aktiva i sitt lokalsamhälle är sänkt rösträttsålder i kommunalvalet. Vänsterpartiet vill att unga människor ska lita på att politiken också utgår från ungas verklighet, och anser att det bör genomföras en försöksverksamhet med sänkt rösträttsålder till 16 år, dvs. det år som den enskilde fyller 16, vid val till kommunfullmäktige.

Huvudsyftet med en sänkt rösträttsålder är att ta till vara ungas intresse och engagemang för politik. Det ger även unga direkt inflytande över samhällsutvecklingen, vilket också är ett av de nationella målen för ungdomspolitik. Erfarenheterna av sänkt rösträttsålder i olika val i länder som Tyskland, Österrike och Norge är genomgående goda och exempelvis i Norge visar försöksverksamheten med sänkt rösträttsålder att 16–17-åringar röstar i högre utsträckning än äldre förstagångsväljare.

Människors vana att rösta grundläggs i unga år, och en fördel med att sänka rösträttsåldern till 16 år är att den genomsnittliga åldern för förstagångsväljare sjunker från 20 år till 18 år. Det innebär att en majoritet av förstagångsväljarna kommer att rösta för första gången under tiden de går i gymnasiet. Det ger utbildningsväsendet möjlighet att utveckla och utvidga sitt demokratiarbete och vara ett uppmuntrande stöd för förstagångsväljaren som behöver navigera bland politiska förslag och ideologier. Ett högt valdeltagande är grundläggande för att upprätthålla demokratin. I frågor som rör

skola, fritid och samhällsplanering och andra områden som direkt berör ungas vardag är det både rimligt och önskvärt att unga får inflytande.

Det bör införas en försöksverksamhet, i en eller flera kommuner, med att sänka rösträttsåldern till 16 år vid val till kommunfullmäktige. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

4.3 Rätt till inflytande

Ett viktigt sätt att kunna påverka lagstiftning och den politiska makten är genom utredningsväsendet. Innan större reformer genomförs görs ofta en statlig utredning som tillfrågar experter från till exempel civilsamhälle och forskare. Utredningarnas beskrivning av verkligheten med dess problem och styrkor ligger till grund för de politiska lösningar som sedan kan bli verklighet. Innan regeringen lägger fram sitt förslag har man också bett ett stort antal instanser inkomma med synpunkter under en remissrunda. I båda de skeendena är det viktigt att ungas perspektiv kommer med, men av LSU:s egen medlemsundersökning LSU Koll framgick att remissinbjudningarna har minskat med 30 procent mellan 2018 och 2022. Under den här mandatperioden har såväl utredningstiden som remisstiden blivit kortare, vilket försvårar för civilsamhället att hinna med att påverka.

Vi menar att det är viktigt att representanter för unga kan delta i den demokratiska processen och i högre grad bjuds in att sitta med i referensgrupper och sakråd och får svara på remisser. Liknande förslag lämnades redan för ett år sedan i en utredning, Ds 2024:15 Underlätta, utbilda, uppskatta – så erkänns ungas ideella engagemang. Regeringen har inte tagit något initiativ ännu, men vi hoppas att det ska komma en proposition på området innan valet. Vi vill se en uppdatering av kommittéförordningen för att statliga offentliga utredningar som rör barn och unga aktivt ska inhämta deras erfarenheter och åsikter. Regeringen bör se till att utöka remisslistorna, inkludera barn och unga i konsekvensanalyser samt bjuda in fler barn- och ungdomsorganisationer tidigare i de demokratiska processerna. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

För Vänsterpartiet är alla människors rätt till inflytande över sin livssituation en viktig princip. Detta gäller givetvis också skolelever. Både skollagstiftningen och arbetsmiljölagstiftningen ger också eleverna rätt till inflytande. Det är bra, men det är viktigt att lagen följs, utökas och blir verklighet.

Inflytandet ska innebära att eleverna har möjlighet att påverka de beslut som skolan fattar. Det kan handla om att i samråd med läraren bestämma över formerna för utbildningen, hur man skapar studiero i klassrummen eller planering av skolans utomhusmiljö. Skolan har en viktig uppgift i att ge eleverna möjlighet att förändra, t.ex. att tillhandahålla tid och lokaler för elevråd, elevskyddsombud, elevkårer eller klassråd, men initiativet till vilka frågor som ska tas upp bör ligga hos eleverna. Ju äldre eleven blir, desto mer bör hen kunna vara med och påverka.

Elevinflytandet ska kunna ske såväl i organiserad form som i individuell form. Ett av problemen med skollagen är att elevers individuella rätt till inflytande samt elevsammanslutningars påverkansarbete blandas samman. För att elevers inflytande i skolan ska utvecklas behöver de två begreppen särskiljas. Elevers individuella inflytande och elevers rätt till inflytande genom sammanslutning bör särskiljas i skollagen. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Elevers rätt att själva avgöra vilka organisationsformer som ska användas för att få inflytande bör tydliggöras i skollagen. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Möjligheten att organisera sig i elevkårer bör tydliggöras i skollagen. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Studenter ska vara delaktiga i och ha inflytande över utbildningen. Att ta till vara de erfarenheter och kompetenser som finns bland dagens studenter med olika bakgrund är också ett sätt att förbättra kvaliteten på utbildningen. Givetvis ska studenterna också ha ett formellt inflytande och vara representerade i högskolans beredande och beslutande organ. Den verksamhet som bedrivs vid studentkårerna måste finansieras.

5 Ungas levnadsvillkor

Unga har rätt till goda levnadsvillkor och makt att forma sina liv. För att det ska vara möjligt måste vi fatta politiska beslut, både när det gäller lagstiftning och andra reformer som utgår från de särskilda omständigheter unga befinner sig i. Unga mellan 13 och 25 år är en heterogen grupp, inte bara på grund av ålderskillnaderna utan också för att man precis som resten av befolkningen lever i ett klassamhälle där också rasism och ojämställdhet präglar maktrelationerna.

5.1 Planera samhället för ungas behov

5.1.1 Bostad

Det är idag som ung i Sverige nästan omöjligt att hitta en bostad, och antalet unga som hotas av vräkning har ökat sedan 2019. Sverige behöver en ny bostadspolitik med betydligt högre ambitioner än vad som varit fallet de senaste decennierna, inte minst sen den sittande regeringen tillträdde. Det behövs en hållbar, långsiktig politik som kan möta de utmaningar vi står inför i form av bostadsbrist, hemlöshet, bostadssegregation och klimatomställning.

Bostadsbristen måste byggas bort. Några andra åtgärder kan inte lösa grundproblemet: nämligen bristen på bostäder. Alla fakta visar att det är fler miljövänliga hyresrätter med rimliga hyror som främst behöver byggas, något marknaden visat sig inkapabel att klara av. Därför måste statens bostadspolitiska huvudfokus ligga där.

Vänsterpartiet håller fast vid synen på bostaden som en grundläggande rättighet. Vi menar med bestämdhet att bostaden aldrig kan jämföras med andra handelsvaror och att bostadsbristen därför måste mötas med ökat politiskt ansvarstagande. I ett rikt land som Sverige borde det vara en självklarhet att alla invånare har ett tryggt boende. Läs mer i vår motion ”Bostadspolitik, planering och byggande” (2025/26:2821).

5.1.2 Trafik

För att nå en fossilfri transportsektor till 2030 måste fler resor ske med kollektivtrafik, cykel och gång. Cykeln är ett av de mest hållbara transportmedlen; den minskar utsläpp och trängsel, förbättrar folkhälsan och är ett viktigt transportmedel för unga. Men för att fler ska välja cykeln krävs trygga, säkra och framkomliga cykelvägar. Trots att cykeltrafiken ingår i nollvisionen har säkerheten för cyklister försämrats. Idag skadas

cyklister mer än tre gånger så ofta som bilister. Därför behövs satsningar som gör cykling både säkrare och mer attraktivt. Cyklandet bland barn och unga har minskat drastiskt. Det handlar inte bara om att barn cyklar kortare turer, utan om att färre barn cyklar överhuvudtaget. Vänsterpartiet anser att regeringen behöver ta den negativa trenden på allvar. Detta särskilt med tanke på att Sverige ställt sig bakom EU:s cykeldeklaration, som bland annat innebär ett åtagande att satsa särskilt på att öka cyklingen bland barn och marginaliserade grupper. Läs mer i vår motion ”Cykeln – ett centralt transportslag för omställningen” (2025/26:328).

Priserna är just nu höga för kollektivtrafikresenärerna på många platser i Sverige, vilket drabbar ungdomar och unga vuxna som är i stort behov av kollektivtrafik. Nu behövs förändring. Sverige behöver en Sverigebiljett. Det ska vara en taxa för vuxna och en annan, lägre, för barn och unga. Det ska vara enkelt och billigt och man ska kunna resa obegränsat med all kollektivtrafik i hela landet. En Sverigebiljett skulle locka fler resenärer och vara en omistlig del av klimatomställningen. Läs mer i vår motion ”Transporteffektivt och hållbart samhälle” (2025/26:2780).

5.2 Hälsa och trygga uppväxtvillkor

5.2.1 Unga och psykisk ohälsa

Tidiga insatser för att främja en god folkhälsa är av yttersta vikt. De allra flesta unga mår bra, men hälsoklyftorna mellan olika grupper i samhället är stora även i unga åldrar. Detta riskerar att leda till att hälsoklyftan lever vidare även senare i livet med ohälsa som följd. Samhällets insatser för att stärka jämlikheten i folkhälsoarbetet behöver stärkas ytterligare, inte minst bland barn och unga. I grunden handlar denna fråga om att alla barn har rätt till en god hälsa och en hälsosam tillvaro. Vänsterpartiet värnar alla barn och ungdomars rätt till folkhälsoinsatser som stärker välmående och samtidigt rustar för en god hälsa senare i livet.

Läs mer i våra motioner ”En folkhälsa för välmående” (2023/24:465) och Idrott, friluftsliv och folkhälsa (2025/26:2820).

5.2.2 Barn och unga i samhällets vård

Vänsterpartiet har under lång tid varit engagerat i frågor som rör placerade barn och unga. Vi har upprepade gånger lyft frågan om övergrepp och missförhållanden på Sis-institutioner och speciellt för unga flickor, som är särskilt utsatta. Vi menar att det är centralt att barn och unga som är placerade enligt LVU ska ses som rättighetsbärare. Vänsterpartiet välkomnar mot den bakgrunden att Sis ska reformeras, LVU ses över och fler förändringar är på gång när det gäller HVB, men slutresultaten av dessa processer är fortsatt mycket osäkra. Det handlar också om reformer som kommer att ta lång tid och det finns en stor risk att barn kommer att fara illa under processernas gång. Det höga reformtempot på området gör de samlade konsekvenserna av kommande förändringar svåra att överblicka. Vänsterpartiet anser därför, i likhet med flera barnrättsorganisationer, att regeringen behöver säkerställa att alla avslutade och pågående utredningar som rör barn i samhällets vård samordnas och hålls samman. En samlad barnkonsekvensanalys bör genomföras för att utvärdera hur dessa utredningar påverkar barn.

Läs mer i vår motion ”Starkare skydd för barns rättigheter” (2025/26:2816).

5.2.3 Kriminalitet

Unga är i högre grad än äldre utsatta för våldsbrott, såsom sexuellt våld, misshandel och personrån. Det har inte skett någon ökning av utsattheten för dessa brott över tid, visar MUCF:s uppföljning från 2024. Det har däremot skett en ökning av killars utsatthet för dödligt våld. Trots de senaste årens stora resurstillskott till polisen och Kriminalvården, höjningar av flera straff och ökad användning av hemliga tvångsmedel så har dessvärre gängrelaterade brott och skjutningar blivit ett återkommande inslag i flera delar av landet.

För att få ned den grova brottsligheten måste mycket mer fokus riktas mot att förhindra rekryteringen av barn och unga till gängkriminalitet. Det brottsförebyggande arbetet börjar med en väl utbyggd välfärd för alla, även i politiskt eftersatta områden. Om skolan, fritidsaktiviteter och samhället i övrigt fungerar väl så minskar möjligheterna att rekrytera barn och ungdomar in i kriminalitet. Skola och fritidsverksamheter behöver få bättre resurser, likaså socialtjänsten. Barn och ungdomar måste få möjligheter till kommunalt stödda fritidsaktiviteter, skolan måste få bättre resurser för att stödja elever som behöver det för att klara betygen och socialtjänsten behöver förstärkas med tillräckliga resurser och kunskap för att arbeta både förebyggande och med barnskydd. Även civilsamhällets organisationer måste involveras i detta breda samarbete.

Läs mer i vår motion Rättsväsendet (2025/26:2788).

5.3 Bildning och utbildning

En stark demokrati bygger på upplysta samhällsmedborgare. Det kräver både ett sammanhållet utbildningssystem och en hög nivå av kunskap hos hela befolkningen. Vi vill skapa en jämlik och sammanhållen skola. Förskolan och skolan ska lägga grunden för ett liv med möjligheter – inte ett förstelnat klassamhälle, som i sin tur leder till otrygghet och splittring. En jämlik skola och förskola är bra för alla. När elever med olika bakgrund och livsåskådning möts förbättras inte bara resultaten utan också sammanhållningen i samhället. Skolan kan inte avskaffa klassamhället och lösa alla samhällets orättvisor men jämna ut skillnader så att alla barn får en bra start i livet. Därför bör den tillföras mer resurser som fördelas efter behov, så att de barn som behöver stöd kan få det direkt och inte halkar efter. I en demokratisk skola möts alla elever av positiva förväntningar inte minst eftersom det finns stark evidens för att det är så det bästa lärandet sker. I en demokratisk skola arbetar man också utifrån premissen att det är skolans och undervisningens kvalitet som avgör hur det går för eleverna och eftersträvar aktivt att motverka de skillnader i förutsättningar som följer med elevernas bakgrund. Det innebär att skolan måste bli mycket bättre på att erbjuda elever särskilda stödinsatser, något som har stor betydelse för det förebyggande trygghetsarbetet. Dessa insatser måste ständigt följas upp och omprövas så att de hela tiden är anpassade till elevens behov.

Det behövs även en stark elevhälsa och ökad kunskap hos alla personalgrupper om olika diagnoser för att möta barn och unga som mår dåligt eller behöver extra stöd.

Läs mer om vår utbildningspolitik i våra motioner ”En jämlik förskola, skola och vuxenutbildning för alla” (2025/26:2791) och En skola som är till för elever med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar (NPF) (2024/25:467).

Högre utbildning måste vara tillgänglig i hela landet, både för att attrahera studenter som inte har möjlighet att flytta långt för att studera och för att försörja hela landet med utbildad arbetskraft. Utbildning har också ett värde i sig, oavsett om den leder till ett yrke eller inte. För Vänsterpartiet är det därför viktigt att stå upp för den akademiska friheten och lärosätenas rätt att själva tillsammans med studenterna besluta om utbildningarnas innehåll. I dag är i stället den akademiska friheten alltmer hotad. Både av ett allt hårdare samhällsklimat och av tuffare ekonomiska villkor för lärosätena som bidrar till en ökad otrygghet för personalen. Alla studenter har rätt till en utbildning av hög kvalitet. Antalet undervisnings- och handledningstimmar behöver utökas på många utbildningar. Forskningsanknytningen inom grundutbildningen behöver stärkas genom att andelen disputerade lärare ökas och genom att lärare får mer tid till egen forskning. Läs mer om vår politik för högre utbildning i motionerna En politik för studenter (2025/26:323) och Akademisk frihet (2025/26:2785).

5.4 Ungas ekonomiska situation

Drygt var fjärde ung person i åldern 20–24 år har låg ekonomisk standard, visar MUCF:s senaste uppföljning av de ungdomspolitiska målen. Samtidigt är andelen som har försörjningsstöd mycket låg.

MUCF:s värderingsstudie visar att fler unga är oroliga för att bli arbetslösa jämfört med studien som gjordes 2018. Rapporten visar också att unga som upplevt långa eller många perioder av arbetslöshet är mindre nöjda med livet och inte ser lika positivt på sin framtid. En trygg arbetsmarknad är därför en viktig förutsättning för ungas välbefinnande. Idag ligger ungdomsarbetslösheten bland de högsta i Europa.

Det råder stora skillnader mellan olika grupper när det gäller hur vanligt det är med tidsbegränsade anställningar. Arbetare, kvinnor, utomeuropeiskt födda och unga är överrepresenterade bland dem som har osäkra anställningar.

Att vara anställd på tillfälliga kontrakt innebär stora nackdelar för individen. Det går inte att planera livet, ekonomin är osäker och på arbetsplatsen befinner man sig ständigt i underläge. Det är svårare att engagera sig fackligt och säga ifrån om orättvisor och problem på jobbet. Tillfälligt anställda erbjuds också mindre kompetensutveckling och har en sämre löneutveckling. Att inte ha en tillsvidareanställning gör det svårt att teckna ett hyreskontrakt eller att låna pengar till en bostad. Otrygga anställningar är en stor källa till stress och oro, framför allt bland unga. Forskningsstudier visar tydliga kopplingar mellan psykisk ohälsa och otrygga anställningar. Otrygga anställningar ger helt enkelt otrygga liv. De tidsbegränsat anställda betalar ett högt pris för arbetsgivarnas krav på flexibilitet. Situationen för unga behovsanställda är särskilt utsatt. Vänsterpartiet föreslår därför ett antal regeländringar i syfte att minska de otrygga anställningarna och stärka den enskildes rätt till anställningstrygghet.

Läs mer i vår motion ”En arbetsrätt för starka och trygga löntagare” (2025/26:2372).

5.4.1 Ekonomiska villkor för studenter

En av de viktigaste förutsättningarna för att göra kunskap och utbildning tillgänglig för fler människor är ett studiestödssystem som ger social och ekonomisk trygghet för studerande på allt från vuxenutbildning till högskola. Tidigare var ett statligt mål med studiemedelssystemet att ”det ska vidare utjämnas skillnader mellan individer och grupper i befolkningen och i och med det bidra till ökad social rättvisa”. Detta sociala

utjämningsmål avskaffade nuvarande regering hösten 2023. Detta tycker Vänsterpartiet var fel. Social utjämning bör vara ett av de mest centrala målen med studiemedelsystemet. Sjukdom och föräldraskap innebär ofta dålig ekonomi och sämre möjligheter för studenter att genomföra sina studier. I dag samverkar studiemedlen dåligt med socialförsäkringssystemen. Vänsterpartiet vill därför att ersättningssystemen reformeras så att studier i stället räknas som ersättningsbar sysselsättning. Ingen student ska riskera att stå utanför sjukförsäkringen. Även bostadsbidraget behöver reformeras så att alla studenter oavsett ålder kan söka det. Det ska vara möjligt att få studiemedel under hela sin studietid. Vänsterpartiet vill att andelen bidrag i studiemedlen ska öka för att skuldbördan inte ska bli alltför betungande. Det ska också finnas möjlighet för fler att få förhöjt bidrag under vissa villkor, t.ex. för behörighetsgivande studier. Med högre bidrag och lägre lån underlättas återbetalningen av studielånet. Läs mer om våra förslag för en tryggare ekonomi för studerande på högskola och universitet i motionen En politik för studenter (2025/26:323).

5.5 Ungas fritid

En aktiv fritid är en viktig skyddsfaktor för ungas hälsa och ger glädje och ett socialt sammanhang. Vi ser att det behövs en stor bredd av ledarledda aktiviteter för att säkra att så många unga som möjligt hittar något de gillar och kan få stöd i sin vardag av en trygg vuxen. Det behöver finnas ett vitalt föreningsliv och en öppen fritidsverksamhet över hela landet. Det behövs också goda möjligheter till motion och sociala sammanhang utanför föreningslivet. Ungas närområde behöver bjuda på möjligheter till motion, friluftsliv och idrott. Läs mer om våra förslag på det området i motionen Idrott, friluftsliv och folkhälsa. Kulturskolan, bibliotek, replokaler och andra kulturella mötesplatser behöver också vara tillgängliga för unga. Vi utvecklar vår kulturpolitik för barn och unga i motionen Vissa kulturpolitiska frågor (2025/26:2819).

Vasiliki Tsouplaki (V)

Nadja Awad (V)

Malcolm Momodou Jallow (V)

Andreas Lennkvist Manriquez (V)

Isabell Mixter (V)

Cicie Weidby (V)